

Täysistunto

Torstai 4.2.2021 klo 16.01—19.04

12. Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus 2019

Kertomus K 7/2020 vp

Valiokunnan mietintö StVM 43/2020 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Anu Vehviläinen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 43/2020 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Edustaja Lohi — poissa. Edustaja Slunga-Poutsalo.

Keskustelu

17.43 **Riikka Slunga-Poutsalo ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin kiittänyt tässä puheenvuorossani ensinnäkin valiokunnan puheenjohtajaa esittelypuheenvuorosta, mutta se jäi nyt sitten väliin. Kelan valtuutettujen puheenjohtajana totean valiokunnan lausunnosta, että pidän erittäin merkittävänä ja arvokkaana sitä, että heikoimmassa asemassa olevien asioista päättävää ja niiden asioiden kanssa painivaa organisaatiota, kuten Kansaneläkelaitosta, valvotaan parlamentaarisesti yhdessä. Vaikka tämäkään ei taida tulevaisuudessa olla välttämättä itsestäänselvyys, pitäisin itse sitä merkittävänä asiana.

Valiokunta on huomionut myöskin Kelan valtuutettujen jatkuvasti seuraamat asiat merkittävästi, kuten käsittelyajat ja taksien käytön hankinnat, jotka ovat jatkuvassa Kelan valtuutettujen seurannassa pelkästään jo senkin takia, että kohteena on ihmisryhmät, jotka eivät välttämättä pysty pitämään omien oikeuksiensa puolta.

Vihdoin nimetään myöskin parlamentaarinen työryhmä — nimet siihen varmasti ovat keräyksessä paraikaa — että saadaan Kela-lainsäädäntöä uudistettua. Siellä on kolmen korin lakimuutoksia, joille on tarvetta ja joista helpoimmat ovat ihan yksinkertaisia, mutta vaikeimmat ovat juurikin sitä kohdennusta, miten Kelan rooli ja asema sijoittuvat tulevaisuudessa.

Mielenkiinto on varmaan jo kääntymässä vuoden 2020 toimintakertomuksen suuntaan, koska Kelassa silloin painittiin ison koronaviruksen kynsissä, niin kuin monella muullakin alalla. Se palaute, mitä asiakaskunnalta on tullut vuoden 20 selviämisestä, on ollut poikkeuksellisen positiivista. Kelassa on pystytty ottamaan uusia toimintatapoja käyttöön ja silti on pystytty myös pitämään huolta asiakkaiden henkilökohtaisesta tapaamisesta siinä määrin kuin se on ollut koronan varjossa mahdollista.

Täytyy vielä kiittää Kelan henkilökuntaa venymisestä. Eli on ollut tosi vaikeita vuosia tässä pari kappaletta takana, ja Kelan henkilökunta on jaksanut ja venynyt todella hyvin. Nyt täytyy meidän kuitenkin täällä eduskunnassa muistaa Kelan resurssit jatkossakin. Kelan resurssit eivät ole pelkästään sitä, että toimeentulotuki rapsahtaa tilille tai muuta. Käyt-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 3/2021 vp

tömenoja on karsittu ja juustohöylätty tässä vuosikausia, ja nyt kuitenkin pitäisi saada myöskin sinne resursseja, jotta esimerkiksi tietokonejärjestelmät ja muut saadaan päivitettyä tälle tasolle. Toivoisinkin, että tämä pidetään mielessä myöskin sitten, kun Kelan budjetista puhutaan. — Kiitoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Aittakumpu.

17.46 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Aivan kuten edustaja Slunga-Poutsalo totesi, tämä toimintakertomus käsittelee vuotta 2019, jolloin korona ja sen rajoitustoimet eivät vielä näkyneet Kelan toiminnassa. Haluan myös omasta puolestani kiittää Kelaa kuitenkin myöskin siitä, miten hienosti on selviydytty tässä koronakriisin keskellä muuttuvissa tilanteissa, kun on tullut jopa kokonaan uusia etuuksia ja monet etuudet ovat olleet muutoksissa. On tärkeää, että Kela on myöskin kiinnittänyt huomiota viestinnän selkeyteen. Itsekin Kelan palveluita käyttävänä olen huomannut, miten siinä on kehitytty ja sitä on parannettu.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä pidämmekin tärkeänä, että asiakaspalvelussa otetaan huomioon erilaiset asiakasryhmät ja viestinnän selkeys sekä palveluiden yhdenvertaisuus. Nostimme mietinnössä esille myös sen, että on tärkeää kehittää verkossa toimivia palveluita edelleen, kuten on tehty, ja samalla myöskin turvata palveluiden sujuva käyttö heille, jotka eivät verkkoa jostain syystä käytä.

Hyvän hallitusohjelmamme mukaisesti ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan aiemman kannanoton mukaisesti Kelan hallintoa ja sen järjestämiä palveluita nyt selvitetään. Kuten äsken kuulumme, tämä työryhmä ollaan nyt asettamassa, ja pidän hyvänä, että sitä tehdään parlamentaarisesti, kun Kelan toimintaa kehitetään ja tarkastellaan, jotta asiat tulee selvitettyä ja katsottua mahdollisimman monesta näkökulmasta.

Toivon ja pidän tärkeänä, että tässä Kela-työryhmän työssä huomioidaan myöskin sotukomitean työ, joka on jo vauhdissa, ja myöskin toisaalta sotukomiteassa sitten huomioidaan Kela-työryhmän työ, koska nehan käsittelevät osin samoja asioita, kun sotun yhtenä merkittävänä tavoitteena on, että pystyisimme purkamaan niin sanottua tukiviidakkoa ja etuuksien mahdollista monimutkaisuutta ja sillä tavalla parantamaan sitä, että kansalaiset saavat ne etuudet ja palvelut, joita he tarvitsevat. Kaksi tärkeää ryhmää, Kela-työryhmä ja sotukomitea, työskentelevät, ja varmasti sitäkin kautta saamme myöskin sitten Kelan tärkeitä toimintoja kehitettyä. Toivon hyvää myötätuulta myös Kela-työryhmän työlle. Kyse on suomalaisten hyvinvoinnista.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

17.49 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Otan tässä puheenvuorossani kantaa valikoidusti kolmeen asiaan tässä valtuutettujen toimintakertomuksessa ja valiokunnan mietinnössä siitäkin huolimatta, että toimintakertomus käsittelee vuotta 2019. Eli siinä mielessä toimintakertomus käsittelee vanhentunutta aikaa.

Mutta olen ymmärtänyt, että useimmat kansanedustajat saavat säännöllistä palautetta Kelan tulkkauspalvelujen toimimattomuudesta. Mielestäni on kovin kummallista, ettei tätä asiaa saada Suomessa toimimaan. Tulkkauspalvelut ovat yhdenvertaisuuden ehdoton edellytys, ja siksi ei ole hyväksyttävää, että tulkin löytymiseen vaikuttaa esimerkiksi se, mihin viikon päivään tulkkaus ajoittuu — näin Kelan toimintakertomuksessa kuitenkin todetaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 3/2021 vp

Vammaiselle omannäköisen elämän toteutuminen ja osallisuus voivat edellyttää esimerkiksi oikeutta tulkkauspalveluun, henkilökohtaiseen avustajaan ja kuljetuspalveluun. Vammaispalveluissa ei ole kyse ylimääräisestä lisäpalvelusta tai harkinnanvaraisista etuuksista vaan lailla turvatusta oikeudesta yhdenvertaiseen osallistumiseen yhteiskunnassa myöskin tiistapäivänä, joka on kuulemma vaikea järjestää. Tulkkauspalvelujen toimimattomuus on yhdenvertaisuuden este.

Nyt monet meistä kansanedustajista ovat viime päivinä saaneet viestiä siitä, että viimeisin tulkkauspalvelujen kilpailutus ja sen kriteeristö selkeästi syrjii nuoria vastavalmistuneita tulkkeja. Alalla ollaan huolestuneita alan tulevaisuudesta ja vetovoimasta. Tulkkauspalvelujen kilpailutuksessa on vuosien mittaan ollut paljon ongelmia, ja siksi kysynkin, olisiko nyt syytä miettiä tilannetta aivan uudelta pohjalta. Valiokuntakin toteaa, että Kelan hankintojen pitkäjänteistä kehittämistä on jatkettava.

Toinen kommenttini koskee vuonna 2017 tehtyä perustoimeentulotuen siirtoa kunnilta Kansaneläkelaitokselle. Tarkastusvaliokunta käsitteli tätä asiaa viime syksynä perusteellisesti, ja valiokunta totesi, ettei siirto kaikilta osin saavuttanut uudistukselle asetettuja tavoitteita. Uudistukselle asetetut säästötavoitteet eivät toteutuneet, ja kaikkein heikoimmasa asemassa olevien asema jopa huononi. Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus vaikeutuivat erityisesti sellaisilla asiakkailla, jotka eivät syystä tai toisesta pysty hakemaan toimeentulotukea sähköisesti. Uudistus oli hyödyttänyt niitä, jotka hakevat vain perustoimeentulotukea ilman erityistarpeita. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakeminen monimutkaistui, sillä ensin oli haettava ja saatava päätös perustoimeentulosta ennen kuin voi hakea täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea. Yhteistyö Kelan ja kuntien välillä ei toiminut toivotulla tavalla.

On erinomaista, että Kelan valtuutetut ovat kiinnittäneet näihin vakaviin epäkohtiin huomiota. He ovat todenneet puutteita olleen muun muassa riskienhallinnassa, projektin johtamisessa ja raportoinnissa. Koko uudistuksen suurena ongelmana oli se, että taloudelliset ja etenkin asiakasvaikutukset arvioitiin erittäin puutteellisesti. Virheistä on otettava oppia, ja seuraavissa hankkeissa on muistettava, etenkin, jos ne ovat suuria hankkeita, että toimeenpanolle on varattava riittävästi aikaa. On tärkeää, että valtuutetut edelleen jatkavat tilanteen seuraamista.

Myös sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää myönteisenä, että valtuutetut seuraavat perustoimeentulotukihakemusten hylkäyspäätösten määrän kasvua ja taustasyitä. Valiokunta painottaa, että Kelan ja kuntien välisen yhteistyön kehittäminen on erityisen tärkeää asiakkaiden asioiden hoitamisen sujuvoittamiseksi. Kertomuksen mukaan Kela pitää nyt säännöllisiä yhteistyöpalavereja kuntien sosiaalialan ammattilaisten kanssa. Lisäksi Kela on tehnyt yhteistyössä kuntien kanssa erilaisia kokeiluja yhteisten toimintamallien kehittämiseksi. Nämä ovat erittäin hyviä edistysaskeleita asiantilan korjaamiseksi.

Arvoisa puhemies! Loppuun vielä erityiskiitokset. Hienoa on, että Kelassa on otettu käyttöön tulorekisteri, joka mahdollistaa asiointi- ja etuusprosessien tehostamisen, koska asiakkaan ei tarvitse toimittaa Kelalle etuushakemuksen ratkaisemiseksi tarvittavia tulotietoja koskevia liitteitä, vaan tiedot ovat heti Kelan käytettävissä. Tämä on odotettu ja asiakaslähtöinen uudistus.

Lopuksi: Parlamentaarisen työryhmän perustaminen on erittäin kannatettava asia. Hyvä, että se lähtee liikkeelle, koska Kelan toimintaa on koko ajan ja edelleen kehitettävä. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 3/2021 vp

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Reijonen.

17.54 **Minna Reijonen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus on aina mielenkiintoista luettavaa, ja täällä nyt silmään pisti sellainen asia, että näiden Kelan toimipisteiden määrä näyttää vähenevän, ja se vähentyy varmasti entisestään. Samalla nousee valtava huoli siitä, että kun kaikilla ei ole tietokoneita koskaan käytössä, ei ole ennen ollut, ei ole nyt eikä tule ikinä olemaankaan — on sellaisia henkilöitä — että mitenkä turvataan heidän palvelunsa. Semmoiseen on kiinnitettävä erityisen paljon huomiota. Sama ilmiö oikeastaan toistuu hyvin monessa muussa toimistossa ihan pankeista lähtien. Pankit ja kaikki toimistot ovat menneet paljon hankalammaksi semmoisten ihmisten käyttä, joilla ei ole tietokoneita, ja palvelut harvenevat ja keskittyvät. Tähän tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota, että kaikilla on tasapuolinen mahdollisuus osallistua asioiden hoitoon helposti.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Autto.

17.55 **Heikki Autto kok:** Arvoisa rouva puhemies! Kiitos tosiaan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle tästä mietinnöstä ja ennen kaikkea tietysti Kelan valtuutetuille kertomuksesta, joka on todella mielenkiintoista ja tärkeää luettavaa, ja tässähän ei todella mistään vähäpätöisistä asioista ole kysymys. Kun tosiaan Kelan läpi kulkeneiden, Kelan oikeisiin kohteisiin ohjaamien etuuksien arvo on tosiaan tuo lähes 15 miljardia euroa vuosittain, niin tässä on kysymys valtavan isosta asiasta, joka koskettaa jossain elämänvaiheessa kaikkia meitä suomalaisia tietysti, joten tässä mielessä ollaan ison asian äärellä.

On arvokasta, että Kelan valtuutettujen puheenjohtaja, arvostettu edustaja Slunga-Poutsalo on täällä seuraamassa keskustelua, ja tässä mielessä haluaisin, arvoisa puhemies, nyt sitten vielä ottaa esille tämän, jonka valtuutetut itsekin toteavat tuolla omassa kertomuksessaan mutta joka ei sitten enää tuossa valiokunnan mietinnössä varsinaisesti noussut esille, eli kyllä edelleen tulee kansalaisilta huolestuneita yhteydenottoja näistä Kelan korvaamista taksimatkoista, ja tässä mielessä siitä huolimatta, mitä tuossa kertomuksessanne tuotte esille, että olette tiiviisti asiaan paneutuneet ja asiantilaan onkin tullut erilaisia parannuksia, joista kertomuksessa todetaan. Kyllä ainakin oma kokemukseni kansanedustajana on se, että nimenomaan tähän kysymykseen kansalaisilta huolestuneita yhteydenottoja tulee ja toivotaan sitä, että sillä asiakaspalautteella ja toisaalta sitten ehkä jonkinlaisella mahdollisuudella lisätä sitä kyytiä tarvitsevan valinnanvapautta liittyen siihen oman kyytinsä järjestämiseen tuotaisiin sellaista kokemusta arjen turvallisuudesta ja arjen hallinnasta niille ihmisille, jotka näitten palveluitten piirissä ovat.

Elikkä tässä mielessä tosiaan varmasti eduskunta laajasti arvostaa sitä työtä, jota olette tehneet, ja asioitten tilaan on pyritty parannuksia tuomaan. Edelleen kannustamme varmasti tässä teitä tätä tärkeää työtä jatkamaan, koska näitä konkreettisia kysymyksiä säännöllisesti ainakin itse kohtaan, ja uskon, että kollegat laajemminkin näihin Kelan maksamiin taksimatkoihin liittyen kohtaavat.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Savola.

17.57 **Mikko Savola kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan kahteen asiaan haluan kiinnittää huomiota.

Pöytäkirjan asiakko PTK 3/2021 vp

Ensimmäinen on hankintamenettelyt, joihinkin tässä mietinnössäkkin on otettu kantaa, että ne ovat saaneet kritiikkiä. On äärimmäisen tärkeää, että on riittävä hankintaosaamista, sillä aina se viivan alle jäänyt halvin hinta ei olekaan kokonaisuudessaan halvin. Aina-kin meidän maakunnassa on esimerkkejä näitten kilpailutusten jälkeen, kuinka Kela-kuntoutukset ovat voineet mennä naapuripaikkakunnalle. Paikallinen yrittäjä on hävinnyt hienokosti tämän hinnan, mutta kokonaishinta onkin tullut yhteiskunnalle kalliimmaksi, kun nämä asiakkaat on pitänyt kuljettaa sitten yhteiskunnan laskuun taksilla toiselle paikkakunnalle tätä kuntoutusta ottamaan. Tämän tyyppisistä tavallaan kilpailutuksista ja niistä kriteereistä, mitä sinne laitetaan, pitäisi päästä eroon. On äärimmäisen tärkeää, että se tunnustetaan tässä, että näihin hankintoihin on kritiikkiä kohdistunut, ja myöskin sitten se, että Kelan valtuutetut ovat olleet tässä hereillä, ja siitä pitää huolehtia, että nämä myöskin korjaantuvat.

Toinen asia, mihin, rouva puhemies — joka on puheenvuoroni aikana näköjään vaihtunut — kiinnitän huomiota, on se, että on todellakin niitä ihmisiä, jotka eivät näitä Kelan palveluita välttämättä sieltä omalta kotikoneelta pysty syystä tai toisesta käyttämään eivätkä sitä konetta omista. Näitten varsinaisten Kela-asiointipisteitten määrä kun on vähentynyt, niin tässä tietysti kunnat pystyvät toimimaan hyvinkin järjestämällä ne palvelut lähemmäksi esimerkiksi tällaisten yhteispalvelupisteiden kautta. Omalla kotipaikkakunnallani Ähtärissä näin tehtiin muutama vuosi sitten, ja sinne pystyy ajanvarauksella menemään videoneuvotteluun joko Kelan henkilöiden kanssa, poliisin, TE-toimiston, oikeusavun, talous-, velkaneuvonnan, verottajan kanssa, ja nämä ovat muuten äärimmäisen tärkeitä sillä omalla paikkakunnalla lyhyen välimatkan päässä, koska monta kertaa niillä, jotka sitä apua tarvitsevat, ei myöskään ole edellytyksiä siihen oman auton käyttöön. Joten tämän tyyppistä palvelua meidän pitää ja on hyvä pystyä tarjoamaan, mutta tässä tietysti kunnat ovat avainasemassa näitä yhdessä järjestämässä.

Kaiken kaikkiaan on hyvä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on tässä mietinnössään näitä asioita esiin nostanut, ja talouspuolellahan nyt näyttää sikäli hyvältä, että siihen ei ole huomauttamista ollut. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Slunga-Poutsalo.

18.00 Riikka Slunga-Poutsalo ps: Rouva puhemies! Muutamalla kommentilla tähän hyvään keskusteluun, mitä täällä on käyty.

Edustaja Mäkisalo-Ropponen otti esiin todella tärkeän, tärkeän asian: Vuosi 2019 ja muutama vuosi sitä ennenkin olivat vähän surullisia vuosia koskien juurikin näitä kilpailutuksia ja hankintoja ja taksikyytejä ja kaikkea mahdollista, toimeentulotuen siirtoa. Mutta sen verran lohdutuksena voinee sanoa, että tulkkaukspalveluja on muun muassa kehitetty yhdessä asiakkaiden kanssa sen jälkeen kohtuullisen paljon. Siellä on vielä korjattavaa, ja yleensäkin näiden hankintojen muuttamisessa tällaisen rekisteröintimenettelyn mukaiseksi on vielä Kelalla töitä tehtävänä — mutta se etenee kuitenkin, että se ei ole enää sellainen toive, mikä on heitetty ilmaan, vaan sen eteen tehdään töitä.

Sitten täällä on nostettu nämä taksimatkat. Kela-kyydit on kyllä semmoinen vakituinen puheenaihe, ja nyt on vuosi 21, jolloinkin nämä taksimatka-asiat tulevat uudelleen keskusteluun, uudelleen kilpailutukseen, eli tämä on erittäin ajankohtainen asia. Tämän muuttaminen sellaiseksi, että Kela-kyydit toimisivat muuallakin kuin Kehä kolmosen sisäpuolella, olisi erittäin tärkeää. Minä toivoisinkin semmoista reipasta yhteistyötä hallitus—oppo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 3/2021 vp

sitio-rintamassa siinä, että muutamilla pienillä lainmuutoksilla saataisiin tämä asia sellaiseen reilaan, että niin Lapissa kuin Lohjan Karjalohjallakin saataisiin Kela-kyyti järjestettyä.

Sitten vielä näiden toimipisteiden määrään. Tässä nyt olikin jo ihan hyviä puheenvuoroja aiheesta. Se, että Kelan konttori lähtee paikkakunnalta, ei välttämättä tarkoita, että Kelan palvelut lähtevät paikkakunnalta, vaan Kelan palvelut voivat parantua sillä, että ne siirtyvät yhdessä TE-toimistojen ja kuntien sosiaalityön kanssa samoihin tiloihin, jolloinka se sosiaalipuolen tuki, mitä Kelan asiakkaat usein tarvitsevat, löytyy siitä saman katon alta, mikä on erittäin, erittäin hyvä kehitys, ja siihen suuntaan kannustan kuntapuolella ihmisiä jatkossakin menemään. Siitä on pidettävä huolta, että Kelan palvelut eivät edellytä hienoja tietoteknisiä taitoja, vaan ne ovat kaikkien saavutettavissa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Keskustelu... — Anteeksi, meinasin jo, kun hetki sitten ei vielä näkynyt puheenvuoroa, mutta edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

18.03 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Slunga-Poutsalolle näistä vastauksista, mutta nyt kun olette täällä, niin kysyn nyt saman tien teiltä: Onko teille tullut tästä ihan, sanotaan nyt, viikon sisällä viestiä, tulkeilta nimenomaan, tästä heidän huolestaan siitä, että tämä kilpailutus, ne kilpailutuskriteerit nyt sitten vääristävät sillä tavalla kilpailutusta, että vastavalmistuneet nuoret tulkit eivät saisi töitä näillä kilpailutuskriteereillä? Tämä on semmoinen, joka on tullut nyt ihan uutena asiana. Edelleen jonkun verran tulee myöskin asiakkailta, kuten puheenvuorossani sanoin, että ei ole kokonaan loppunut myöskään se asiakkaiden kokemus siitä, että ei saa silloin kun tarvitsee. Eli he kokevat, että heidän yhdenvertaiset oikeutensa eivät toteudu, mutta siinä on tapahtunut todella parannusta. Mutta tämä tuli nyt aivan uutena asiana. Onko teillä jonkunlaista selkeyttävää sanomaa tästä asiasta?

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Slunga-Poutsalo, olkaa hyvä.

18.04 Riikka Slunga-Poutsalo ps: Arvoisa puhemies! Selkeyttävää sanomaa ei tähän hätään tietenkään ole, mutta korviini on kantautunut samanlaisia huhuja siitä asiasta. Nämä ovatkin varmaan sellaisia asioita, joihinka Kelan valtuutettujen työvaliokunta jo ensimmäisessä kokouksessaan, nyt kun saadaan vuosi taas käyntiin, kiinnittää huomiota, koska tämä nuorten tulkkien osuus on ollut aikaisemmin kauhean pieni ja siellä on ollut hirveästi haasteita siinä, että tulkkausta tarvitsevat ovat kovin sitoutuneita niihin tulkkeihin, joita ovat vuosikausia käyttäneet. Tämä on aika vaikea paletti tehdä oikeudenmukaiseksi ja sellaiseksi, että se olisi inhimillinen myöskin tulkkia käyttäville. Myöskin tämä korona toi omia tulkkaushaasteitansa siihen, missä määrin tulkki pystyy olemaan mukana ja muuta. Mutta tähän kyllä kiinnitetään huomiota. Kiitoksia tästä viestistä.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 7/2020 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.